

EKTESKAP SOM PROBLEMLØSNING BLANT UGIFTE MØDRE*

Av Else Øyen

Dersom vi ble bedt om å tegne et bilde av den ugifte mor og hennes tilværelse, tror jeg de fleste av oss ville beskrive henne som en ensom kvinne som står alene med ansvaret for barnet, som føler seg sviktet, skamfull og bitter, som har små sjanser på ekteskapsmarkedet, og som av samfunnet har fått den behandling som vanligvis blir negative avvikere til del. Selv om mange, gjennom møter med enkelttilfeller, vil kunne gjøre bildet mye mer differensiert, er det disse trekk som går igjen og igjen, både i skjønnlitteraturen, i den alminnelige holdningen til ugifte mødre og i den sosialpolitiske behandlingen som blir dem til del.

Dette bildet står imidlertid i sterk kontrast til virkeligheten som viser at ugifte mødre stort sett ikke opplever seg selv som verken ensomme eller bitre, at flertallet ikke har følt seg sviktet av barnets far, enten fordi det var deres egen beslutning at giftermål ikke skulle finne sted eller fordi planer om ekteskap aldri hadde vært på tale, og at mange mener at deres vansker i forhold til det øvrige samfunn først og fremst skyldes at de er enslige mødre, ikke at de er ugifte mødre. Disse resultater er basert på en undersøkelse i Oslo-området, og selv om liknende resultater foreligger fra en del mindre steder i Nord-Norge, må det selvfølgelig tas forbehold om almengyldigheten.¹

Når det gjelder de ugifte mødres sjanser på ekteskapsmarkedet viser det seg at de er store, både for Oslo og for resten av landet, og at deres giftermålssannsynlighet kanskje overstiger den som finnes blant ugifte kvinner i de samme alderskategorier. Av alle de ugifte kvinner

* Denne artikkel er basert på en del data samlet inn i forbindelse med en undersøkelse av ugifte mødre i Norge. Rapporten om selve undersøkelsen foreligger i bokform, se Else Øyen: *Ugifte mødre. En sosiologisk undersøkelse*, Universitetsforlaget 1966. Det vil bli referert til ialt seks forskjellige sett med data, men siden opplysninger om ugifte mødre dessverre er sparsomme, usystematiske og vanskelig tilgjengelige, er disse datasett ikke direkte sammenlignbare verken m.h.t. tidspunkt, sted eller kategorier av ugifte mødre. For en utdyping av de forbehold dette medfører – og for referanser for øvrig – henvises til boka.

som i Oslo i 1953 fødte et barn utenfor ekteskap var etter en 10-årsperiode 53 prosent gift, mens 32,5 prosent hadde adoptert bort sine barn. Dersom utgangspunktet blir tatt i den gruppen av ugifte mødre som *ikke* adopterte bort sine barn, stiger giftermålshyppigheten til 78 prosent. Giftermålshyppigheten for kvinner som adopterte bort sine barn kjennes ikke. Av hele gruppen var det etter 10 år igjen bare 9 prosent av kvinnene som fortsatt kunne klassifiseres som ugifte mødre idet de stadig var ugifte og hadde beholdt barnet hos seg. Liknende tall foreligger for resten av landet, og siden adopsjonsprosenten for det øvrige land er omtrent halvt så stor som den vårt Oslo-materiale kan oppvise, er det rimelig å anta at giftermålshyppigheten blant ugifte mødre i det øvrige land er minst like stor og kanskje større enn i Oslo.

Rent umiddelbart kan man da slå fast at bildet av den ugifte mor som sitter alene med barnet og ansvaret for det under hele oppveksten er mye av en myte i dagens Norge. Man kan tolke det som et uttrykk for samfunnets toleranse at ugifte mødre blir betraktet som likeverdige giftermålspartnere, men man kan også prøve å utdype denne forklaring ved å se på den ugifte mors egen holdning til ekteskapet og ved å se på hvem ekteskapspartnerne er.

Den ugifte far

Mer enn en tredjedel av alle førstegangsfødsler i de andre nordiske land forekommer før ekteskapet er ni måneder gammelt.² Data for Norge foreligger ikke, men det er rimelig å anta at det samme er tilfellet her. Samfunnets forventninger til giftermål mellom de vordende ugifte foreldre er store, og dersom giftermål er uønsket, er abort, legal eller illegal, og adopsjon de eneste måter å unngå rollene som ugifte foreldre. Det samlede antall av potensielle ugifte foreldre, dvs. de som giftet seg fordi de skulle ha barn, de som fikk utført abort og de som adopterte bort barnet, må bare i Norge utgjøre atskillige tusener. Det er intet som tyder på at disse potensielle ugifte foreldre er forskjellige fra dem som faktisk blir ugifte foreldre.

Av dem som gifter seg er det ikke alle som gifter seg med én gang graviditeten blir oppdaget. Noen venter en stund, andre utsetter det noen måneder eller venter til like før barnet blir født og atter andre gifter seg først når det er gått både ett og to år etter at barnet er født. Ialt er det 25 prosent av de ugifte foreldre som gifter seg *etter* at barnet er født. Omkring to tredjedeler av disse er gift innen barnet fyller ett år, og nesten alle de resterende har giftet seg innen barnet er fylt

to og et halvt år. Noen få av de ugifte foreldre venter dog både fire og seks år før de omsider gifter seg med hverandre.

Mens mer enn en tredjedel av foreldrene ikke *kan* gifte seg fordi en av dem allerede er gift, så er det bare i liten grad disse foreldrene som venter med å gifte seg. Bare en femtedel av de fedre som inngikk ekteskap med barnets mor etter fødselen var gift eller separert da fødselen fant sted, så for alle de andre må det ha vært andre grunner til at de utsatte ekteskapet så lenge. Slike grunner kan ha vært fullføring av militærtjenesten og venting på husrom, men som vi siden skal se kan andre grunner ha vært mer tungtveiende.

Om alle de fedre som ikke ble gift med barnets mor vet vi at mer enn en fjerdedel allerede var gift og at de ikke oppløste et allerede bestående ekteskap for å inngå et nytt med barnets mor. Sannsynligheten for at en vordende ugift mor blir gift med barnets far dersom han allerede er gift, er derfor liten.

For den ugifte far er det ikke, i samme grad som for den ugifte mor, knyttet negative sanksjoner til forventningene om at de vordende ugifte foreldre må gifte seg. Tradisjonelt har den ugifte far vært behandlet lempelig, og innenfor visse grupper endog møtt positive sanksjoner. I norsk lovgivning ble det på et forholdsvis tidlig tidspunkt lagt et ansvar på mannen overfor det barn han hadde avlet utenfor ekteskap.³ Loven var ment som et forsøk på å sidestille barn født utenfor ekteskap med barn født innenfor ekteskap, men barnefedrenes ansvar ble først og fremst av økonomisk art. Idag har barnefedrene fortsatt et økonomisk ansvar⁴, men blant mange av barnefedrene virker det som om dette oppfattes som et utslag av negative sanksjoner. For et halvt århundre siden, da prevensjon var lite utbredt, var det rimelig å dele ansvaret for konsepsjonen av et barn på begge foreldrene. Slik det er nå kan kvinnen selv ta ansvaret og sørge for prevensjon, og barnefedrene kan nå, slik som kvinnene før dem, føle at de er blitt lurte til å ta ansvaret for et uønsket barn. Mange av de ugifte foreldre hadde ikke innledet det seksuelle forhold med henblikk på ekteskap, og det økonomiske ansvar barnefedrene må ta har lett for å bli oppfattet som straff. At det økonomiske ansvar så er heller lite, og at lovens påbud om å dele ansvaret mellom foreldrene så langt fra blir oppfylt, er mer en konsekvens av tradisjonell tenkning enn en konsekvens av forandringer innenfor prevensjonsteknikken og de holdningsendringer som samtidig har skjedd. Slik systemet er lagt til rette, blir barnefedrene, dersom de ikke gifter seg med barnets mor en stund

innen barnet blir født, skjøvet vekk både fra barnets mor og fra barnet som de ingen rettigheter har overfor, og samfunnets forsøk på å hjelpe den ugifte mor *nedsetter* derved hennes giftermålssannsynlighet med barnets far.

Hypotesen om heterogami som en vesentlig og hemmende faktor på de ugifte foreldres giftermålssannsynlighet bør også nevnes, idet et potensielt heterogamt ekteskap skulle ha vanskeligere for å bli til enn et potensielt homogamt. Undersøkelser viser at når det gjelder bakgrunnsvariabler som for eksempel sosial klasse, utdanning og fysiske kjennetegn, finner en en tendens i retning av homogami, dvs. like kjennetegn mellom ekteskapspartnere⁵ (mens andre undersøkelser mener å kunne vise en tendens til heterogami, dvs. ekteskap mellom partnere med ulike kjennetegn, når det gjelder dypere psykologiske behov slik at giftermål mellom personer med komplementære behov lettere vil kunne realiseres).⁶ Ulik bakgrunn som en vesentlig hindring for ekteskap mellom de ugifte foreldre kan imidlertid ikke opprettholdes som en overbevisende forklaring på en større del av fenomenet når det gjelder de to variablene, sosial klasse og alder. Dersom det da ikke er slik at persepsjon av klasseforskjeller er finere enn den nokså grove inndeling som her er brukt. I vårt materiale utviser de ugifte foreldre nemlig stort sett samme mønster med hensyn til valg av partner når det gjelder sosial klasse og alder som ekteskapspartnere gjør.⁷ Det er ingen støtte for de ofte fremsatte påstander om eldre menn som forfører unge piker og menn fra de høyere sosiale lag som gjør piker fra de lavere sosiale lag gravide. Det har ikke vært mulig å etterprøve den spesifikke sammenheng Eilert Sundt i sin tid fant da han viste at dersom mannen tilhørte «eiendomsklassen» og piken «arbeiderklassen» var det mindre sannsynlighet for at de to ville bli gift.⁸ Men det er mulig at slike forskjeller idag ikke ville komme fram fordi en tidlig seleksjon i form av abort ville gjøre seg gjeldende, og at hele diskusjonen av dette problem derfor burde ses i sammenheng med gruppen av potensielle ugifte foreldre.

Den ikke-biologiske far

Mens legitimeringsprosenten (hvor barnet blir gjort «legitimt» gjennom ekteskap mellom dets biologiske foreldre) blant barn født utenfor ekteskap har vært fallende, har giftermålsfrekvensen for hele gruppen av ugifte mødre vært stigende, og det er grunn til å tro at den vil fortsette å stige.

I løpet av 10-årsperioden for analysen var det 28 prosent av de ugifte mødre som hadde giftet seg med en annen enn barnets far. Dette inkluderer ikke de kvinner som adopterte bort sine barn. Nesten samtlige av disse giftermål inntraff i tiden fra to til syv år etter barnets fødsel.

Opplysninger om denne gruppen av ektemenn finnes ikke. Størstedelen av de ugifte mødre tok sine illegitime barn med inn i det nye ekteskap, og størstedelen av ektemennene inntrådte derfor samtidig i rollen som ikke-biologisk far. De fleste av mennene må da tåle den dobbelte belastning av et sosialt, men ikke biologisk far-barn forhold som i vårt samfunn er definert som vanskelig og lite ønskelig, samt et mann-hustru forhold som i mange kretser vil bli utsatt for negative sanksjoner rettet både mot den opprinnelige avviker og mot mannen som gjennom sin atferd har dokumentert sin akseptering av avvikeren. Følgende spørsmål må derfor nødvendigvis reise seg. 1. Avviket denne gruppen av menn vesentlig fra andre ektemenn, 2. er ugifte mødre spesielt tiltrekkende ekteskapspartnere som det er umaken verd å risikere negative sanksjoner for, 3. er det tale om differensiell atferd slik at fenomenet ugifte mødre i visse kretser er uttrykk for tilnærmsvis normal eller akseptabel atferd og at inngåelse av et slikt ekteskap derfor ikke betyr avvikende atferd fra mannens side, eller 4. er det et utslag av en generell negativ holdning som skifter til en spesifikk positiv holdning når primærgrupperelasjoner innledes?

I Oslo, hvor 10-årsanalysen ble foretatt, er det overskudd av ikke-gifte kvinner fra konfirmasjonsalderen og opp til førti-årsalderen og mennenes interesse for ugifte mødre som ekteskapspartnere kan derfor ikke forklares som en konsekvens av et trangt ekteskapsmarked. Tvertimot har de ikke-gifte menn her større valgmuligheter enn i det øvrige land. Ugifte mødre er meget sterkt motivert til ekteskap og de er villige til i høyere grad enn andre kvinner å gå utover de tradisjonelle forskrifter for kvinnerollen og delta mere aktivt på ekteskapsmarkedet enn som er vanlig. Menn som hittil har forholdt seg passive og kanskje har hatt kontaktvansker vil her finne en partner som er villig til å ta initiativet og til å inngå ekteskap på andre premisser enn de gjengse. Dette skal siden bli utdypet nærmere. For visse grupper av menn vil ugifte mødre dessuten fortone seg som mere tiltrekkende fordi de opptrer i morsrollen, og noen ugifte mødre mener å ha observert at menn ser på dem med en annen slags oppmerksomhet enn før, at det er lettere å komme i kontakt med menn, og at denne kontakt ikke først

og fremst skyldes at mennene oppfatter dem som lett tilgjengelige seksualobjekter.

Helt vesentlig er det vel at den svakt negative holdningen som fins i store deler av befolkningen overfor ugifte mødre har lett for å forsvinne når man møter den enkelte ugifte mor og blir utsatt for andre deler av hennes rollesett enn akkurat den som omfatter rollen som ugift mor. Selv om man fortsatt opprettholder en negativ holdning til ugifte mødre kan den spesifikke holdningen til den ugifte mor som samtidig er ens datter eller arbeidskamerat eller venninne være positiv fordi man har sett andre sider av hennes personlighet, fordi man har «skjønt» hennes situasjon, og fordi man har fulgt med i handlingsforløpet og opprettholdt kontakten med henne under den uvisse svangerskapsperiode. En slik mekanisme fører til at ugifte mødre i mye mindre grad enn man skulle tro opplever negative sanksjoner og at deres umiddelbare miljø av samme grunn ikke opplever noe sterkt behov for å sende negative sanksjoner. Fins det i et slikt miljø eller dras det inn i et slikt miljø potensielle ekteskapspartnere, er det rimelig å anta at et ekteskap med den ugifte mor ikke oppfattes som tilstrekkelig avvikende atferd til å hindre forbindelsen. Men det fins også grupper i samfunnet som generelt er mer tolerante overfor ugifte mødre og som i mindre grad oppfatter hennes atferd som avvikende. Fenomenet ugifte mødre forekommer først og fremst i de lavere sosiale lag, og dette har vært tolket som en konsekvens av større toleranse overfor denne form for atferd i disse lag.⁹ Dersom dette er slik, skulle man forvente at dette var medvirkende til en større giftermålsfrekvens blant ugifte mødre i de lavere sosiale lag. Også i Nord-Norge hvor det tradisjonelt synes å ha vært en mer tolerant holdning overfor ugifte mødre skulle man forvente en høyere giftermålsfrekvens blant ugifte mødre enn for eksempel på Vest- og Sørlandet hvor holdningen til ugifte mødre vel tradisjonelt har vært mer negativ. Ekstremt tolerante holdninger overfor ugifte mødre har vært observert innenfor visse ungdomsgrupper og innenfor visse intellektuelle grupper, og i begge miljøer skulle man forvente at ugifte mødre ble sett på som likeverdige ekteskapspartnere.

Den ugifte mor

Det som kjennetegner ugifte mødre, er at de er unge, forsåvidt som tre fjerdedeler av dem er under tjuefem år, og betydelig yngre enn førstegangsfødende innenfor ekteskap (hele landet); deres almenutdannelse og yrkesutdannelse er lavere enn det man finner hos andre

kvinner i samme aldersgrupper (og dette skyldes *ikke* at utdannelsen ble avbrutt på grunn av svangerskapet); deres yrker *før* svangerskapet ble påbegynt er som følge herav også lavere kvalifisert; deres inntekter etter at de er blitt ugifte mødre er betydelig lavere enn inntektene til andre sammenlignbare grupper av enslige mødre, og likedan er deres boligsituasjon dårligere (Oslo-data). Dette er ikke et fenomen som er særskilt for Norge. Undersøkelser fra Danmark¹⁰ og Sverige¹¹ viser samme resultater, og dessuten viser de at ugifte mødre og deres barn får mindre del i de sosiale goder enn andre mødre og deres barn, enten de er gifte eller enslige. Selv om jeg tidligere har vist at ugifte mødre stort sett er sosialt veltilpasset, så er deres praktiske situasjon særdeles vanskelig. Foruten alle de problemer de har til felles med andre enslige forsørgere, må de trekkes med dårlig økonomi og dårlige boligforhold, og utsiktene til å endre situasjonen er få eller ingen fordi de er kommet inn i en ond sirkel hvor en bedre økonomi er avhengig av en bedre utdanning som ikke kan skaffes uten en bedre økonomi. Utover den hjelp de allerede får, er det få av de ugifte mødre som stiller krav til samfunnet eller har forventninger om hjelp fra samfunnets side. Dette er en realistisk vurdering av situasjonen. I stedet tar de selv hånd om problemene og løser dem ved å satse på ekteskap. Om denne form for problemløsning så i det lange løp er den gunstigste, er en annen sak hvis mange sider den ugifte mor vil ha vanskelig for å se og gjennomarbeide, både fordi hun står i en øyeblikkelig pressituasjon og fordi langtidsplanlegging ikke ser ut for å være karakteristisk for ugifte mødre.

Bortsett fra noen ganske få som erklærer at de aldri mer vil stole på en mann, så er ugifte mødre meget oppsatt på å gifte seg (intervjuundersøkelse i Oslo-området). Størsteparten av dem sender ut helt tydelige signaler ved å kalle seg «frøken» og ikke «frue», også når de kommer med barnet ved hånden, og det er viktig for dem, for eksempel på arbeidsplassen, å gjøre det klart at selv om de er mødre så er de også ugifte. De som fortsetter å holde sin frøkenstand skjult ved å kalle seg «fru» nedsetter derved sine sjanser på ekteskapsmarkedet, samtidig som de skaper en situasjon som det vil kreve en innsats å opprettholde og som vil minske den sosiale tilpasning. Det er mødrene over 25 år som har den laveste giftermålsfrekvens, idet det i denne gruppen er 63 prosent (ikke inkludert kvinner som adopterte bort sine barn) som gifter seg i løpet av 10-årsperioden, mens det i gruppen under 25 år er 89 prosent. Dette er for såvidt ikke overraskende for det

stemmer overens med vanlige giftermålsmønstre, hvor de yngre ugifte kvinner har større giftermålssannsynlighet enn de som er blitt eldre og fremdeles er ugifte.

De ugifte mødre har imidlertid ikke en slik oversikt som forteller dem at deres giftermålssannsynlighet er stor. Likevel blir også denne situasjon realistisk oppfattet. På et spørsmål om hvorvidt det vil bli vanskelig å oppdra et barn alene, er det mange av mødrene som svarer benektende med den begrunnelse at de, selv om de ikke for øyeblikket har planer om ekteskap, likevel ikke regner med å være alene noe særlig lenge, og at problemer med å være alene om oppdragelsen derfor ikke er relevante for deres situasjon. Samme holdning kommer til uttrykk når man spør dem om de kunne tenke seg å danne en forening for ugifte mødre slik at de kanskje i fellesskap kunne fremme sine interesser. Det blir da klart at de ikke identifiserer seg med andre ugifte mødre, først og fremst fordi de regner med at rollen som ugift mor bare er et overgangsstadium til den mere permanente rollen som gift mor.

Denne sterke orientering mot ekteskapet gir seg ikke bare utslag ved at kvinnen deltar mere aktivt på ekteskapsmarkedet, den gir seg også uttrykk gjennom en endring av de premisser kvinnen er villig til å inngå ekteskapet på. Mens vi er vant til at det blir lagt vekt på den følelsesmessige samhørighet mellom vordende ekteskapspartnere, er ikke dette det dominerende svar dersom ugifte mødre blir spurt om hvorfor de ønsker å gifte seg. Nesten samtlige svar dreier seg om den ugifte mors egen situasjon eller barnets, og ønsker om å oppfylle forventet atferd, komme inn i en trygg situasjon, få bedre økonomi, få sitt eget hjem, og få en far til barnet er de vanligste. Langt sjeldnere dreier det seg om en følelsesmessig kontakt med en eventuell ektemann, liksom det sjeldnere er nevnt hvilke kvaliteter en mann må ha dersom han skal komme i betraktning som ektemann. Det er her interessant å merke seg at det er en tendens i retning av at det er de mødre som var forlovet med barnets far på den tid konsepsjonen fant sted, som er mest oppsatt på å bli gift igjen. Og den nye ektemann trenger ikke være barnets far. Det virker som om disse kvinner i den grad er kommet inn i makevalgsprosessen at prosessen ikke stopper selv om de ytre vilkår har endret seg. Dessverre er tallene for små til å fortsette med en mer inngående analyse, men det skulle være interessant å undersøke dette nærmere og se på makevalget som en prosess hvor det *ikke* er den potensielle ekteskapspartner som initierer prosessen, men

hvor valget av ekteskapspartner er et *resultat* av denne påbegynte prosess. Det er imidlertid ikke de tidligere forlovede kvinner som først skaffer seg en mannlig venn som de regner med kan bli en ektemann. Det er først og fremst de hittil uforlovede under 24 år, og dersom dette også er et uttrykk for faktisk atferd, dvs. giftermål, kan det her være en uoverensstemmelse mellom *for* sterk motivasjon til ekteskap og giftermålssannsynlighet. Blant de kvinner som *ikke* ventet å bli gift med barnets far, finner vi også de kvinner som er mindre motivert for å inngå ekteskap i det hele tatt, eller sagt med andre ord er dette kvinner som ikke er gått inn i makevalgprosessen. Alle tolkninger må dog tas med en viss forsiktighet fordi materialet er spinkelt.

Noe over halvparten av de intervjuede kvinner kunne opplyse at giftermål ikke hadde vært på tale omkring den tid konsepsjonen fant sted. En del av dem hadde også selv oppfattet forholdet som helt uforpliktende og forholdet hadde bare vært av kortvarig art. Likevel oppfattet de samfunnets forventninger om at mannen skulle gifte seg med dem da de ble gravide såpass sterkt, at de følte seg sviktet da det ikke kom til giftermål. Denne reaksjon virker rimeligere når den kommer fra kvinner som hadde innledet det seksuelle forhold fordi det enten eksplisitt eller implisitt hadde vært en forutsetning at det ville lede til ekteskap. Alt i alt er det noe over en tredjedel av kvinnene som ser seg selv som sviktet av mannen og som ville ha giftet seg med ham dersom han hadde vært villig. Omkring to femtedeler av mødrene oppga at det enten var deres egen beslutning eller en beslutning tatt i fellesskap med barnets far som avgjorde at de ugifte foreldre ikke giftet seg. En femtedel av fedrene var allerede gift, og bare en tyvendel av de ugifte foreldre skulle snart gifte seg med hverandre. Fra andre data vet vi at omkring en fjerdedel av de ugifte foreldre gifter seg etter at barnet er født, og spørsmålet må da reise seg om fra hvilken gruppe av kvinner, de sviktede eller de ikke-sviktede, kommer de kvinner som likevel gifter seg med barnets far. Er det farens holdning som endrer seg etter at barnet er født, slik at han likevel oppfatter seg selv som sosial far til barnet og en naturlig ekteskapspartner for barnets mor, eller er det mødrenes holdning til barnets far som endrer seg etter at barnet er født. Jeg har ingen data som belyser dette, så når jeg fremsetter den siste antakelse som den rimeligste må det bli rent hypotetisk. Jeg har tidligere prøvd å vise at slik systemet er lagt til rette, virker det ikke for en tilnærming mellom de ugifte foreldre og mellom barnet og faren. Den ugifte far får ikke noe bilde av seg selv

som en akseptabel far, og han får ingen hjelp til å leve seg inn i rollen som far. Hans motivasjon til å inngå ekteskap med barnets mor blir heller svekket enn styrket. Derimot endrer kvinnens situasjon seg drastisk når barnet blir født. Hun opplever nå alle ulempene ved å være eneforsørger og som tidligere nevnt stiger hennes motivasjon til ekteskap meget sterkt. Den mest umiddelbare partner er barnets far som hun før har hatt overskudd til å mene ikke var den mest egnede ektefelle. Etter hvert som pressituasjonen blir sterkere og kravene blir endret, kan barnets far bli tatt opp til revurdering som ektefelle. Samtidig er det kanskje slik at deres felles interesse for barnet vil styrke deres samhörighet og skape ny grunn som de kan møtes på.

Det skulle være interessant å se om en endring i de ugifte mødres kår samtidig ville medføre en endring i deres giftermålsfrekvens. En bedring av hennes kår, både økonomisk og på annen måte, kunne hjelpe til å dempe hennes umiddelbare motivasjon for ekteskap, slik at valg av ektemake ble foretatt på hensiktsmessige premisser og på et tidspunkt hvor den ugifte mor ikke føler seg presset til ekteskap som eneste løsning på en lang rekke problemer. For samfunnet ville en økt hjelp til ugifte mødre bety et økende antall av ugifte mødre, både fordi flere kvinner ville unngå abort som problemløsning og fordi flere kvinner ville utsette ekteskap selv om de ble gravide. Et økende antall av ugifte mødre ville være i uoverensstemmelse med vitale normer i samfunnet, men i nesten like høy uoverensstemmelse med samfunnets normer er den høye skilsmissefrekvens som fins i ekteskaper inngått fordi det ventes et barn,¹² og i den skilsmissefrekvens som kan antas å forekomme i de ekteskaper som ugifte mødre inngår i den nåværende situasjon.

NOTER

- ¹ Homme, Lina: «Om legitimitetsprinsippets holdbarhet og dets konsekvenser, særlig under norske forhold, og for den ugifte mor». Upublisert magistergradsforelesning holdt i Oslo, våren 1966.
- ² Svalastoga, Kaare og Erik Manniche: *La Famille en Scandinavie*, stensil, København 1965, Tabell 12, p. 32.
Trost, Jan: «Äktenskapets Upplösning» i G. Karlsson och J. Trost (red.): *Familjen i Sambället*, Stockholm 1965.
Nieminen, Armas, *Premarital Pregnancy in Finland*, stensil, Tampere 1963.
- ³ «Castbergske barnelover» av 10. april 1915.
- ⁴ Lov om born utanom ekteskap, av 21. desember 1956.
- ⁵ Trost, Jan: «Om Makeval och Prediktion av Äktenskaplig Anpassing». *Sociologisk Forskning* nr. 3, 1965, pp. 177-88.
Øyen, Ørjar: «Krake søker make: En undersøkelse av homogami med hensyn til yrkesprestisje». *Tidsskrift for samfunnsforskning* nr. 3, 1964, pp. 179-88.
- ⁶ Winch, Robert: *Mate Selection*, New York 1958, og av samme forfatter, *The Modern Family*, New York 1963.
- ⁷ Ramsøy, Natalie Rogoff: *Assortative Mating and the Structure of Cities*, stensil, Oslo 1965.
- ⁸ Sundt, Eilert: *Om Sædeligheds-Tilstanden i Norge*, Christiania 1857, p. 121.
- ⁹ Christensen, Harold T.: «Cultural Relativism and Premarital Sex Norms», *American Sociological Review*, XXVI, No. 1, Feb. 1960, pp. 31-39.
- ¹⁰ *Den enslige moder*. Betænkning afgivet af en af Danske Kvinders Nationalråd og Dansk Kvindesamfund nedsat kommission, København 1953.
- ¹¹ *Ensamstående mödrars sociala och ekonomiska förhållanden år 1955*. Sveriges officiella statistik, Stockholm 1957.
- ¹² Bäckman-Trost, Anne-Christine: *En Studie av Äktenskap som Upplöstes genom Äktenskapsskillnad*, stensil, Uppsala 1960.